

—
Верховний
Суд

ЗРАЗКОВІ СПРАВИ

(аналітичний огляд)

2020

ЗМІСТ

	1. Інститут зразкової справи	3
	2. Кількість зразкових справ, розглянутих Верховним Судом	4
	3. Огляд зразкових справ, розглянутих Верховним Судом	5
	4. Підстави для відмови у відкритті провадження у зразковій справі	27

1. ІНСТИТУТ ЗРАЗКОВОЇ СПРАВИ

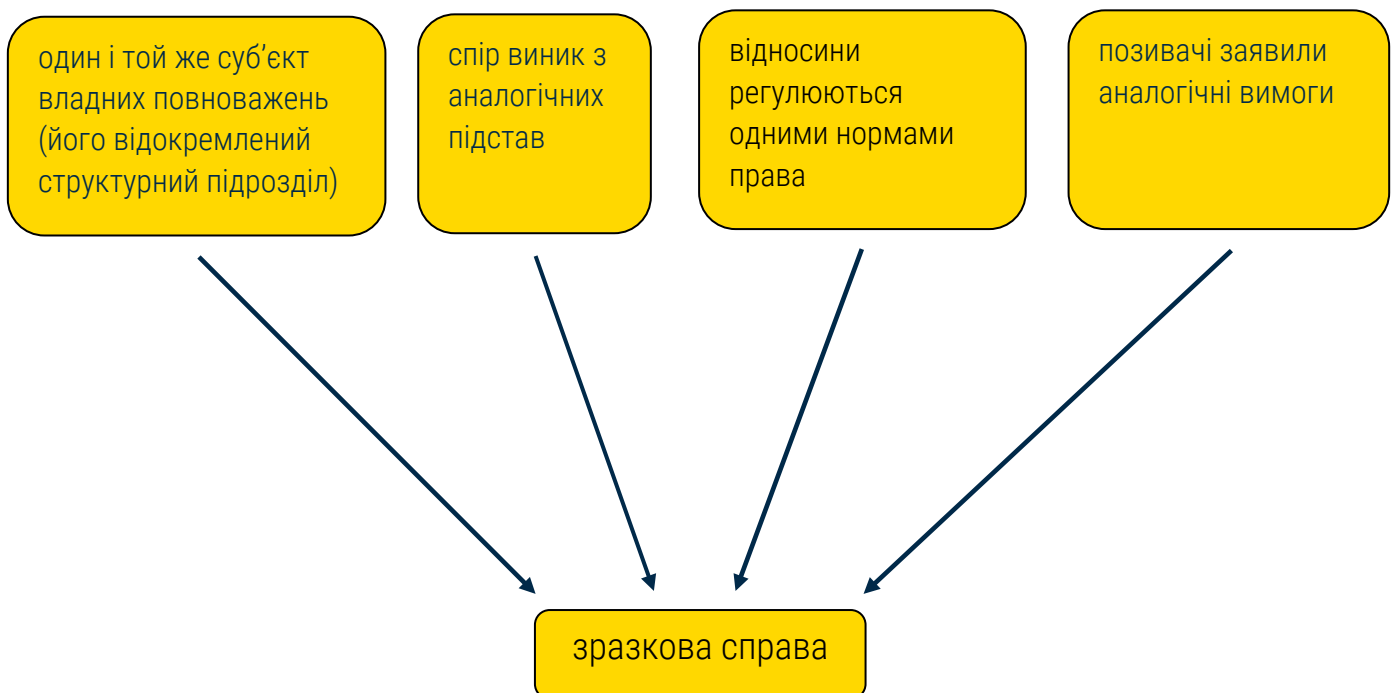
У Кодексі адміністративного судочинства України закріплено, зокрема, такі юридичні категорії, як «типова справа» і «зразкова справа», а також особливості провадження у типових та зразкових справах.

Розгляд типової справи можливий лише після вирішення зразкової справи.

Верховний Суд розглядає таку категорію справ як суд першої інстанції за поданням одного або декількох адміністративних судів, у провадженні якого перебувають типові адміністративні справи, кількість яких визначає доцільність ухвалення зразкового рішення (частина перша статті 290 Кодексу адміністративного судочинства України).

Переглянути таке рішення в апеляційному порядку може Велика Палата Верховного Суду (частина одинадцята статті 290 Кодексу адміністративного судочинства України).

Ознаки зразкової справи:

2. КІЛЬКІСТЬ ЗРАЗКОВИХ СПРАВ, РОЗГЛЯНУТИХ ВЕРХОВНИМ СУДОМ

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду розпочав формування практики щодо розгляду зразкових справ та ухвалення зразкових рішень.

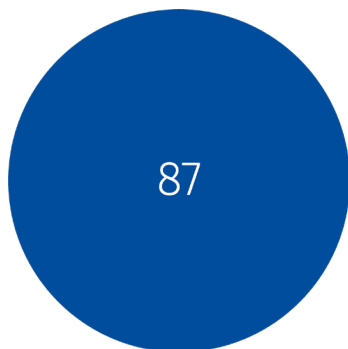
З 15 грудня 2017 року до 16 лютого 2020 року до Верховного Суду надійшло 87 подань про розгляд справ як зразкових.

Верховний Суд розглянув 85 зразкових справ: ухвалив 17 рішень у зразкових справах, із яких 12 набрали законної сили та 5 рішень оскаржено в апеляційному порядку до Великої Палати Верховного Суду і щодо них апеляційне провадження Великою Палатою не завершено; постановив 64 ухвали про відмову у відкритті провадження; постановив 3 ухвали про повернення подання про розгляд справи як зразкової, в 1 справі провадження закрито.

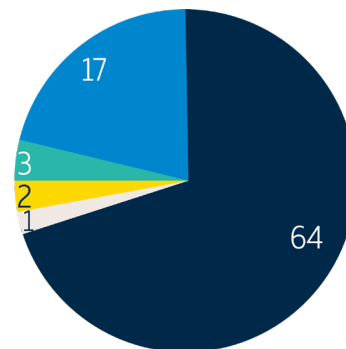
Розгляд 2 справ ще триває у Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду як суді першої інстанції.

Показники розгляду подань про розгляд типових справ як зразкових справ Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду

Перебувало на розгляді подань

Розгляд подань/справ

- розглянуто справ по суті
- відмовлено у відкритті провадження
- триває розгляд
- повернуто
- закрито провадження в адміністративній справі

2	з приводу забезпечення функціонування органів прокуратури, адвокатури, нотаріату та юстиції
2	зі спорів з приводу забезпечення громадського порядку та безпеки, національної безпеки та оборони України
3	з приводу регулювання містобудівної діяльності та землекористування
4	щодо захисту політичних (крім виборчих) та громадських прав
4	з приводу реалізації державної політики у сфері економіки та публічної фінансової політики
4	зі спорів з приводу адміністрування податків, зборів, платежів, а також контролю за дотриманням вимог податкового законодавства
19	зі спорів з відносин з публічної служби
49	з приводу реалізації публічної політики у сферах праці, зайнятості населення та соціального захисту громадян та спорів у сфері публічної житлової політики

3. ОГЛЯД ЗРАЗКОВИХ СПРАВ, РОЗГЛЯНУТИХ ВЕРХОВНИМ СУДОМ

Про перерахунок пенсій пенсіонерам Міністерства внутрішніх справ України з урахуванням грошового забезпечення поліцейських

Верховний Суд розглянув зразкову справу № 820/6514/17 щодо перерахунку пенсій пенсіонерам Міністерства внутрішніх справ України з урахуванням грошового забезпечення поліцейських.

Суть спору полягала у тому, що позивач – пенсіонер органів внутрішніх справ, якому з 1 січня 2015 року призначена пенсія за вислугу років і якому відповідач – орган Пенсійного фонду України – не перерахував пенсію відповідно до грошового забезпечення поліцейських. Неможливість перерахувати та виплатити пенсію позивачеві мотивував відсутністю коштів у Державному бюджеті України.

Зразковим рішенням від 15 лютого 2018 року було задоволено позовні вимоги фізичної особи до Головного управління Пенсійного фонду України в Харківській області. Велика Палата не переглядала зазначене судове рішення.

Правовий висновок за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Відповідно до Закону України від 23 грудня 2015 року № 900-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення гарантій соціального захисту колишніх працівників органів внутрішніх справ України та членів їх сімей», статті 63 Закону України від 9 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі – Закон № 2262-XII) зміна грошового забезпечення поліцейських, яке за своїми складовими є ідентичним складовим колишніх працівників міліції, але за розміром більшим, є безумовною підставою для перерахунку пенсії позивача як колишнього працівника міліції на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» (далі – постанова № 988), яка набрала чинності 2 грудня 2015 року.

Згідно зі статтею 51 Закону № 2262-XII позивач має право на перерахунок пенсії з першого числа місяця, що йде за місяцем, в якому настали обставини, що тягнуть за собою зміну розміру пенсії.

Суд також зазначив, що посилення відповідача на відсутність коштів на проведення виплати пенсії в перерахованому розмірі порушує право мирно володіти своїм майном, гарантоване статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Таким чином, посилаючись на рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кечко проти України» від 8 листопада 2005 року, Суд дійшов висновку, що органи державної влади не можуть посылатися на відсутність коштів як на причину невиконання своїх зобов'язань.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 15 лютого 2018 року у справі № 820/6514/17, яке набрало законної сили 17 березня 2018 року, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72290243>.

Про нескладання нової довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії

Верховний Суд вирішив зразкову справу № 802/2196/17-а щодо нескладання нової довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії.

Суть спору полягала у тому, що позивач просив визнати протиправною бездіяльність Ліквідаційної комісії територіального Управління Міністерства внутрішніх справ України щодо нескладання нової довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку йому пенсії, оскільки, на думку позивача, комісія протиправно не включила в довідку всі види грошового забезпечення, які нараховувалися йому під час проходження служби, та зазначила премії в розмірі, меншому від того, що він отримував.

Зразковим рішенням від 12 березня 2018 року Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду повністю відмовив у задоволенні позовних вимог фізичної особи до Ліквідаційної комісії Управління Міністерства внутрішніх справ України в Вінницькій області. Зазначене судове рішення було залишене без змін постановою Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2018 року.

[Правовий висновок за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи](#) полягає в такому.

Відповідно до частин третьої та четвертої статті 63 Закону № 2262-XII (у редакції, чинній на момент виникнення права на перерахунок пенсії) перерахунок пенсій особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ України (міліції), які мають право на пенсійне забезпечення або одержують пенсію на умовах цього Закону, здійснюється з урахуванням видів грошового забезпечення, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством для поліцейських.

Усі призначені за цим Законом пенсії підлягають перерахунку у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, на умовах, у порядку та розмірах, передбачених Кабінетом Міністрів України.

До змін в грошовому забезпеченні поліцейських, встановлених постановою № 988 та Порядком та умовами виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання, затвердженими наказом Міністерства внутрішніх справ України від 6 квітня 2016 року № 260, постановою Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2001 року № 1294 «Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб» та наказом Міністерства внутрішніх справ України від 31 грудня 2007 року № 499 «Про впорядкування структури та умов грошового забезпечення осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ», було передбачено порядок і розміри встановлення надбавки за виконання особливо важливих завдань під час проходження служби, зокрема, за виконання спеціальних завдань.

Порядок проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких

інших осіб», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008 року № 45 (далі – Порядок № 45). Пунктом 1 цього Порядку передбачено, що перерахунок раніше призначених відповідно до Закону № 2262-XII пенсій проводиться у разі прийняття рішення Кабінетом Міністрів України про зміну розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення для відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом, або у зв'язку із введенням для них нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, установлених законодавством.

Відповідно до абзацу сьомого пункту 5 зазначеного Порядку додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії, скасовані чи такі, що не виплачуються на момент виникнення права на перерахунок пенсії за відповідною посадою (посадами), крім зазначених в абзаці шостому цього пункту, для перерахунку пенсії не враховуються. Положення абзаців п'ятого, сьомого пункту 5 цього Порядку відповідають висновкам ЄСПЛ, викладеним у пункті 23 рішення від 8 листопада 2005 року у справі «Кечко проти України» (заява № 63134/00).

Суд дійшов висновку, що надбавка за виконання особливо важливих завдань, яку отримувач позивач, правомірно не вказана в довідці про розмір грошового забезпечення, а підстав для врахування премії у розмірі, як отримувач, немає, оскільки таких надбавок і премій не отримували на момент перерахунку поліцейські на відповідних посадах.

Водночас на момент звернення з позовом до суду пенсійний орган провів перерахунок пенсії позивача виходячи з середнього розміру премії за грудень 2015 року, що перевищує середній розмір премії за січень 2016 року. Тому Велика Палата Верховного Суду в цій конкретній справі позбавлена можливості зобов'язати відповідача врахувати у грошовому забезпеченні для перерахунку пенсії середній розмір премії за січень 2016 року, що відповідає нормі абзацу п'ятого пункту 5 Порядку № 45, замість помилково зазначеного відповідачем середнього розміру премії за грудень 2015 року. Таке рішення призведе до зменшення розміру пенсії позивача, тобто погіршить його становище в порівнянні з тим, що існувало на момент звернення з цим позовом до суду.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 12 березня 2018 року у справі № 802/2196/17-а, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72694799>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2018 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79112740>.

Про форму виготовлення паспорта громадянина України

На розгляді Верховного Суду перебувала зразкова справа № 806/3265/17 щодо форми виготовлення паспорта громадянина України.

Суть спору полягала у тому, що позивач звернулася до суду з позовом, заперечуючи проти виготовлення паспорта громадянина України у формі картки з безконтактним електронним носієм, який міститиме її персональні дані.

26 березня 2018 року було прийнято зразкове рішення про правильне застосування норм законодавства щодо дій / бездіяльності територіального органу Державної міграційної служби України щодо відмови особі в оформленні паспорта громадянина України у формі паспортної книжечки зразка 1994 року з урахуванням критеріїв, визначених частиною другою статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України, зокрема, законності, обґрунтованості, пропорційності та розсудливості.

За результатами перегляду цієї справи в апеляційному порядку Велика Палата 19 вересня 2018 року прийняла рішення, згідно з яким було надано дозвіл оформити та видати позивачці паспорт громадянина України у формі книжечки.

[Правовий висновок за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.](#)

Реалізація державних функцій має здійснюватися без примушення людини до надання згоди на обробку персональних даних. Їх обробка має здійснюватися в межах та на підставі тих законів України, на підставі яких виникають правовідносини між громадянами та державою. Впровадження новітніх технологій не повинно бути безальтернативним і примусовим. Ті, хто відмовляються приймати ці технології, повинні мати альтернативу – використання традиційних методів ідентифікації особи.

Під час розгляду справи Велика Палата Верховного Суду посилалася на конституційне право особи, передбачене статтею 32 Основного Закону, якою, зокрема, закріплено заборону збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім визначених законом випадків.

Велика Палата Верховного Суду ухвалила постанову у справі, частково задовольнивши позовні вимоги та зобов'язавши Коростенський районний відділ Управління Державної міграційної служби України в Житомирській області оформити та видати позивачці паспорт громадянина України у формі книжечки відповідно до Положення про паспорт громадянина України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 26 червня 1992 року № 2503-XII.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 26 березня 2018 року у справі № 806/3265/17, можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73139306>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 19 вересня 2018 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/review/76822787>.

[Про скасування рішення щодо застосування штрафних санкцій та застосування пені за несплату або несвоєчасну сплату єдиного внеску](#)

На розгляді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду перебувала зразкова справа № 812/292/18 щодо скасування рішення про застосування штрафних санкцій та застосування пені за несплату або несвоєчасну сплату єдиного внеску.

Суть спору полягала у тому, що рішенням територіального органу Державної фіскальної служби України до комунальної установи, розташованої та зареєстрованої у податкових органах у зоні антитерористичної операції, були застосовані штрафні санкції

та нарахування пені за невиконання обов'язків платника єдиного внеску в період з 14 квітня 2014 року до закінчення антитерористичної операції на підставі частини десятої та пункту 2 частини одинадцятої статті 25 Закону України від 8 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі – Закон № 2464-VI). Зразковим рішенням від 30 березня 2018 року було задоволено позовні вимоги Обласної комунальної установи «Луганський центр підтримки молодіжних ініціатив та соціальних досліджень» до Головного управління Державної фіскальної служби України у Луганській області. Вказане судове рішення було залишене без змін постановою Великої Палати Верховного Суду від 6 листопада 2018 року.

Правовий висновок за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Велика Палата Верховного Суду врахувала правову позицію Європейського суду з прав людини, викладену, зокрема, в рішенні від 14 жовтня 2010 року у справі «Щокін проти України» (заяви № 23759/03 та № 37943/06), щодо концепції якості закону, зокрема, доступності для зацікавлених осіб, чіткості та передбачуваності в застосуванні. У разі неоднозначного або множинного тлумачення прав та обов'язків осіб у національному законодавстві органи зобов'язані застосувати найбільш сприятливий для осіб підхід.

Надаючи правову оцінку обставинам цієї справи, Верховний Суд виходив із того, що перебування платників єдиного внеску на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводилася антитерористична операція, є підставою для зупинення застосування до таких платників заходів впливу та стягнення і відповідальності за порушення Закону № 2464-VI.

Органи доходів і зборів, а також платники єдиного внеску під час здійснення своїх повноважень та обов'язків застосовують приписи зазначеного Закону, оскільки правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку, передбачені саме цим Законом, норми якого є спеціальними в порівнянні з нормами Закону України від 2 вересня 2014 року № 1669-VII «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції».

Факт перебування платників єдиного внеску на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводиться антитерористична операція, є підставою для незастосування до таких платників заходів впливу та стягнення за невиконання обов'язків платника єдиного внеску.

Верховний Суд зазначив, що Закон № 2464-VI не скасовує обов'язків платника єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а надає можливість на період антитерористичної операції не виконувати їх у встановлені строки (своєчасно) та в повному обсязі.

Безпідставними є посилання податкового органу на неподання позивачем у порядку Закону № 2464-VI заяви про звільнення від обов'язків, передбачених цим Законом, з огляду на те, що антитерористична операція, розпочата відповідно до Указу Президента України від 14 квітня 2014 року № 405/2014, триває, спірне рішення

прийняте в період проведення цієї операції. Крім того, відповідальність урегульована окремою нормою пункту 9-4 розділу VIII зазначеного Закону. Вимоги щодо заяви платника єдиного внеску як підстави для звільнення від виконання своїх обов'язків, визначених частиною другою статті 6 цього Закону, на період з 14 квітня 2014 року до закінчення антитерористичної операції, не можна виривати з контексту норми, яка вимагає системного аналізу положень у сукупності статей 6, 25 і пункту 9-4 розділу VIII Закону № 2464-VI. Необхідність подання заяви обумовлена низкою підстав, зокрема визнання безнадійною недоїмки, яка підлягає списанню в порядку, передбаченому Податковим кодексом України для списання безнадійного податкового боргу. Таку заяву можна подати виключно після закінчення антитерористичної операції. Натомість, звільнення від відповідальності передбачено безпосередньо у Законі, в силу його прямої дії та не потребує додаткового звернення, оскільки норма встановлює «незастосування відповідальності, штрафних та фінансових санкцій» та вона адресована насамперед до осіб, наділених компетенцією застосовувати штрафні та фінансові санкції.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 30 березня 2018 року у справі № 812/292/18, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73108956>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 6 листопада 2018 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77911136>.

Про переведення з пенсії по інвалідності на пенсію державного службовця

На розгляді Верховного Суду перебувала зразкова справа № 822/524/18 щодо переведення з пенсії по інвалідності на пенсію державного службовця.

Суть спору полягала у тому, що позивачці було призначено пенсію по інвалідності відповідно до Закону України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон № 1058-IV). При цьому вона продовжувала працювати на державній службі, а надалі була звільнена з посади відповідно до пункту 6 частини першої статті 83 Закону України від 10 грудня 2015 року № 899-VIII «Про державну службу» (далі – Закон № 899-VIII).

Позивачка звернулася до Кам'янець-Подільського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Хмельницької області із заявою про переведення її з пенсії по інвалідності, призначеної відповідно до Закону № 1058-IV, на пенсію по інвалідності державного службовця відповідно до вимог Закону України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII «Про державну службу» (далі – Закон № 3723-XII). У задоволенні заяви було відмовлено з огляду на те, що право на призначення пенсії відповідно до Закону № 899-VIII особа набуде після досягнення шістдесятирічного віку.

Позивачка звернулася до суду з вимогою призначити пенсію по інвалідності відповідно до Закону № 3723-XII на підставі пунктів 10, 12 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 899-VIII.

4 квітня 2018 року було прийнято зразкове рішення про відсутність підстав для задоволення позову. За результатами перегляду цієї справи в апеляційному порядку Велика

Палата Верховного Суду 13 лютого 2019 року прийняла рішення, згідно з яким було визнано протиправними дії Кам'янець-Подільського об'єднаного управління ПФУ Хмельницької області щодо відмови у переведенні позивачки з пенсії по інвалідності на пенсію державного службовця. Було підтверджено, що існують підстави для скасування рішення суду першої інстанції та ухвалення нового – про задоволення позову з огляду на наявність у національному законодавстві правових «прогалин» щодо захисту прав людини та основоположних свобод, зокрема у сфері пенсійного забезпечення державних службовців, а також з метою реалізації положень статті 46 Конституції України щодо недопущення обмеження конституційного права громадян на достатній життєвий рівень громадян України, що потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави.

[Правовий висновок за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.](#)

Обов'язковою умовою для збереження в особи права на призначення пенсії є дотримання сукупності вимог, а саме: щодо віку, страхового стажу, стажу державної служби. Водночас право на призначення пенсії відповідно до статті 37 Закону № 3723-XII пов'язане лише зі стажем роботи особи на посаді державного службовця, визначеним пунктами 10, 12 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 889-VIII. Жодних додаткових умов для призначення такої пенсії не встановлено. Таким чином, відповідно до закону нарахування пенсії по інвалідності не пов'язане з такою умовою, як досягнення певного віку. Неприпустимим є встановлення такого правового регулювання, за яким розмір пенсій, інших соціальних виплат та допомоги буде нижчим від рівня, визначеного в частині третій статті 46 Конституції України, і не дозволить забезпечувати належні умови життя особи в суспільстві та зберігати її людську гідність, що суперечитиме статті 22 Основного Закону України.

При цьому орган пенсійного фонду як суб'єкт владних повноважень трактував норми Закону на свій розсуд і віддав перевагу найменш сприятливому для позивачки тлумаченню законодавства України.

Європейський суд з прав людини у пунктах 52, 56 рішення від 14 жовтня 2010 року у справі «Щокін проти України» зазначив, що тлумачення й застосування національного законодавства є прерогативою національних органів. Суд, однак, зобов'язаний переконатися в тому, що спосіб, у який тлумачиться й застосовується національне законодавство, призводить до наслідків, сумісних із принципами Конвенції про захист прав людей та основоположних свобод з погляду тлумачення їх у світлі практики Суду. На думку Європейського суду з прав людини, відсутність у національному законодавстві необхідної чіткості та точності, які передбачали можливість різного тлумачення, порушує вимогу «якості закону», передбачену Конвенцією, і не забезпечує адекватний захист від свавільного втручання публічних органів державної влади в майнові права заявника. Таким чином, у випадку існування неоднозначного або множинного тлумачення прав та обов'язків особи в національному законодавстві органи державної влади зобов'язані застосувати підхід, який був би найбільш сприятливим для особи.

З огляду на проаналізовані норми законодавства й урахуваючи наявність у національному законодавстві правових «прогалин» щодо захисту прав людини та

основних свобод, зокрема, у сфері пенсійного забезпечення державних службовців, а також з метою реалізації положень статті 46 Конституції України щодо недопущення обмеження конституційного права громадян на достатній життєвий рівень громадян України, які потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що є підстави для скасування рішення Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 4 квітня 2018 року.

Висновки Великої Палати Верховного Суду в цій зразковій справі належить застосовувати в адміністративних справах щодо звернення осіб до суду з позовами до територіальних органів Пенсійного фонду України з вимогами призначити пенсію по інвалідності державного службовця відповідно до статті 37 Закону № 3723-XII. На інше застосування норм матеріального права, ніж у зразковій справі, можуть впливати відмінності в обставинах справи, зокрема, щодо стажу позивача.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 4 квітня 2018 року у справі № 822/524/18, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73194559>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 лютого 2019 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/review/80147824>.

Про видачу пенсіонеру органами прокуратури довідки про заробітну плату для перерахунку пенсії у зв'язку із підвищенням заробітної плати працівникам органів прокуратури

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду розглянув зразкову справу № 825/506/18 щодо видачі пенсіонеру органами прокуратури довідки про заробітну плату для перерахунку пенсії у зв'язку із підвищенням заробітної плати працівникам органів прокуратури

Суть спору полягала у тому, що позовні вимоги були заявлені до прокуратури Чернігівської області про визнання неправомірними дій щодо відмови видати довідку про заробітну плату за посадою, з якої було призначено пенсію, для пред'явлення до органів Пенсійного фонду України у зв'язку із підвищенням заробітної плати працівникам органів прокуратури згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 року № 657 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо оплати праці працівникам прокуратури» та зобов'язання видати таку довідку.

16 квітня 2018 року у справі було ухвалено зразкове рішення Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду щодо відмови в задоволенні позову про визнання неправомірними дій прокуратури Чернігівської області щодо відмови видати довідку про заробітну плату та зобов'язання видати довідку про заробітну плату. Це зразкове рішення було залишене без змін постановою Великої Палати Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року.

Правовий висновок Верховного Суду за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Законодавець повноваження на встановлення умов та порядку перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури після 1 січня 2015 року делегував Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України є органом, який забезпечує проведення державної політики у соціальній сфері, а Пенсійний фонд України – органом, який реалізує таку політику, в тому числі за рахунок коштів Державного бюджету України.

Щодо доводів позивача про те, що, отримавши пенсійне забезпечення згідно зі статтею 50-1 Закону України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII «Про прокуратуру» (далі – Закон № 1789-XII), він отримав також гарантії, що на підставі частини вісімнадцятої вказаної статті при наявності у нього додаткових документів про збільшення заробітної плати працюючого працівника прокуратури на тій категорії посад, з якої він вийшов на пенсію, має право на перерахунок пенсії, Велика Палата Верховного Суду зазначає, що за висновком Конституційного Суду України, викладеним у Рішенні від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011, передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними, а оскільки держава зобов'язана регулювати економічні процеси, встановлювати й застосовувати справедливі та ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення добробуту всіх громадян, то механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема, через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження справедливого балансу між інтересами окремих осіб і інтересами всього суспільства. При цьому зміна механізму нарахування певних видів соціальних виплат та допомоги є конституційно допустимою до тих меж, за якими ставиться під сумнів сама сутність змісту права на соціальний захист.

На час прийняття постанови, з якою позивач пов'язує виникнення у нього права на перерахунок пенсії, а також на час його звернення до органу прокуратури із заявою про видачу довідки про заробітну плату з метою її пред'явлення до органу Пенсійного фонду України для перерахунку пенсії, частини тринадцята та вісімнадцята статті 50-1 Закону № 1789-XII, які визначали право на перерахунок пенсії працівникам прокуратури, втратили чинність, а визначення умов та порядку перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури віднесено до повноважень Кабінету Міністрів України. При цьому Уряд України відповідний нормативно-правовий акт не прийняв і умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури не визначив.

Враховуючи, що визначення умов та порядку перерахунку призначених пенсій покладено на Кабінет Міністрів України, беручи до уваги наведені вище правові висновки Конституційного Суду України, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що посилання позивача на звуження його прав та соціальних гарантій є помилковими, оскільки саме Кабінет Міністрів України повноважний вживати заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина та проводити політику у сфері соціального захисту, а наслідки внесення змін до законодавства, що врегульовували

правовідносини, пов'язані з пенсійним забезпеченням працівників прокуратури, не відносяться до компетенції відповідача та органів Пенсійного фонду України.

Отже, право на перерахунок пенсії не може та не має залежати від механізму його реалізації. Тому довідка має бути видана, якщо матеріальний закон про право, форми і види пенсійного забезпечення передбачає право, підстави, розмір та види складових перерахунку пенсії, але не унормовує порядок видачі довідки про заробітну плату. Органи прокуратури вправі відмовити у видачі довідки відповідної форми та змісту про заробітну плату, необхідну для перерахунку пенсії за вислугу років, якщо на рівні закону не встановлено загальнообов'язкових положень про форму, зміст і механізм видання такої довідки.

Якщо на час звернення із заявою про видачу довідки про заробітну плату непрацюючий пенсіонер органів прокуратури аргументує своє прохання бажанням здійснити перерахунок пенсії за вислугу років на підставі закону, який діє й передбачає право, умови та підстави її перерахунку, таку довідку зобов'язаний видати той орган прокуратури, в якому до виходу на пенсію працював заявник.

Якщо непрацюючий пенсіонер органів прокуратури звертається до органу прокуратури із заявою про видачу довідки відповідної форми та змісту про заробітну плату, необхідної для перерахунку пенсії за вислугу років, за умови, коли закон про право, форми і види пенсійного забезпечення на час звернення із заявою не передбачає підстав, умов та порядку перерахунку пенсії і у зв'язку з цим не встановлює загальнообов'язкових положень про форму, зміст і механізм її видання, відмова органа прокуратури видати таку довідку не є протиправною.

Якщо пенсіонер органів прокуратури просить видати довідку про заробітну плату за умови, коли матеріальний закон про право, форми і види пенсійного забезпечення передбачає право, підстави, розмір та види складових перерахунку пенсії, але не унормовує порядок видачі довідки про заробітну плату, відмова у видачі такого документа із посиланням на відсутність нормативного акта про порядок і умови видачі довідки має визнаватися протиправною, оскільки право на перерахунок пенсії не може і не має залежати від механізму його реалізації.

Якщо на час звернення закон не встановлює права на перерахунок пенсії за вислугу років і не передбачає обов'язку надання довідки про заробітну плату, орган прокуратури не може видавати довідки довільної форми чи за аналогією з іншими нормативними актами, оскільки відсутність законної мети, для якої витребується довідка, унеможлиблює використання будь-якого із засобів для її досягнення.

Якщо суб'єкт звернення запитує довідку про заробітну плату для перерахунку пенсії в часі, коли закон не передбачає такого права, суб'єкт владних повноважень, якому адресований запит, має розглянути його і відповісти на нього. Ненадання відповіді тільки тому, що позивач немає права на перерахунок пенсії, має визнаватися протиправною дією, оскільки відсутність законодавчих підстав для видачі довідки не означає, що орган прокуратури, якому адресовано звернення, не повинен виконувати відведену йому функцію з розгляду таких звернень та надання на них відповідей, зокрема й із зазначенням причини відмови видати запитувану довідку.

Надання відповіді на запит про видачу довідки про заробітну плату, яка містить судження про те, що у прокурорів відсутнє право на перерахунок пенсії відповідно до

Закону № 1789-XII, є неправильною, некоректною дією, але не настільки, щоб через них визнати за суб'єктом звернення права на видачу запитуваної ним довідки. Вжиті у відповіді прокуратури області формулювання не змінюють суті та правової природи обґрунтування відмови її надати.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 16 квітня 2018 року у справі № 825/506/18, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73737741>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85776329>.

Про припинення виплати пенсії за віком внутрішньо переміщеної особі

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду розглянув зразкову справу № 805/402/18 щодо припинення виплати пенсії за віком внутрішньо переміщеної особі.

Суть спору полягала у тому, що позивач – пенсіонер, який отримує пенсію за віком, у зв'язку з проведенням бойових дій та антитерористичної операції в його населеному пункті вимушений був покинути своє постійне місце проживання та переїхати до іншого населеного пункту, де став на облік як внутрішньо переміщена особа. Проте місцеве територіальне управління Пенсійного фонду України з 1 квітня 2017 року припинило йому виплату пенсії з підстав, на думку позивача, не передбачених статтею 49 Закону № 1058-IV, вказуючи на те, що реалізація прав зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення здійснюється з урахуванням актів Кабінету Міністрів України. Позивач вважав такі дії протиправними й такими, що порушують його право на пенсійне забезпечення.

Чинний механізм виплати пенсій, який поєднує право на пенсію з реєстрацією пенсіонера як внутрішньо переміщеної особи, призвів до численних звернень до суду з адміністративними позовами внутрішньо переміщених осіб про визнання неправомірними дій та зобов'язання вчинити дії територіальними управліннями Пенсійного фонду України.

З травня 2018 року у справі було ухвалено зразкове рішення Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду щодо задоволення позовних вимог фізичної особи до Бахмутського об'єднаного управління Пенсійного фонду України в Донецькій області. Це зразкове рішення було залишене без змін постановою Великої Палати Верховного Суду від 4 вересня 2018 року.

Правовий висновок за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Реєстрація особи як внутрішньо переміщеної надає можливість державним органам врахувати її особливі потреби. Серед таких особливих потреб – доступ до належного житла та правової допомоги, доступ до спеціальних державних програм, зокрема адресних програм для внутрішньо переміщених осіб тощо. Очевидно, що статус внутрішньо переміщеної особи надає особі спеціальні, додаткові права (або «інші права», як зазначено в статті 9 Закону України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII «Про

забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»), не звужуючи, між тим, обсяг конституційних прав, свобод особи та створюючи додаткові гарантії їх реалізації.

Нормативно-правовим актом, яким визначено підстави припинення пенсійних виплат (які є складовою порядку пенсійного забезпечення), є Закон № 1058-IV. Інші нормативно-правові акти у сфері правовідносин, врегульованих зазначеним Законом, можуть застосовуватися виключно за умови, якщо вони не суперечать цьому Закону.

На відміну від поняття «законодавство України», категорія «закон» не підлягає розширеному тлумаченню. Це нормативно-правовий акт, прийнятий Верховною Радою України в межах її повноважень. Зміни до закону вносяться за відповідно встановленою процедурою Верховною Радою України прийняттям закону про внесення змін. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України є підзаконними, а тому не можуть обмежувати права громадян, які встановлено законами. Умови, норми та порядок пенсійного забезпечення визначаються виключно законами про пенсійне забезпечення. Тому припинення пенсійних виплат (які є складовою порядку пенсійного забезпечення) не може регулюватися підзаконними актами.

Ураховуючи те, що умови, норми та порядок пенсійного забезпечення визначаються виключно законами про пенсійне забезпечення, питання щодо припинення пенсійних виплат (які є складовою порядку пенсійного забезпечення) не можуть регулюватися підзаконними актами.

Перелік підстав припинення виплати пенсії, визначений частиною першою статті 49 Закону № 1058-IV, є вичерпним та передбачає можливість припинення виплати пенсії з інших підстав лише у випадках, передбачених законом.

Припинення виплати пенсії можливе лише за умови прийняття пенсійним органом відповідного рішення з підстав, визначених у статті 49 зазначеного Закону.

Водночас цим Законом не передбачено такої підстави припинення або призупинення виплати пенсії, як проведення верифікації за списками Служби безпеки України з підстав перевірки місця фактичного проживання.

Непідтвердження фактичного місця проживання не є передбаченою законом підставою для припинення виплати пенсії, а постанова Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 року № 365 є підзаконним нормативно-правовим актом, який обмежує встановлене законодавством право на отримання пенсії позивачем.

Наявність у позивача статусу внутрішньо переміщеної особи потребує від пенсіонера, на відміну від інших громадян України, здійснення додаткових дій, не передбачених законами щодо пенсійного забезпечення, зокрема ідентифікації особи, надання заяви про поновлення виплати пенсії, яка була припинена органом Пенсійного фонду України без законних на те підстав.

Виходячи з правової, соціальної природи пенсій право громадянина на одержання призначеної йому пенсії не може пов'язуватися з такою умовою, як постійне проживання в Україні; держава відповідно до конституційних принципів зобов'язана гарантувати це право незалежно від того, де проживає особа, якій призначена пенсія, в Україні чи за її межами.

Такий підхід можна поширити не тільки на громадян, що виїхали на постійне місце проживання до інших держав, а й на внутрішньо переміщених осіб, які мають постійне місце проживання на непідконтрольній Уряду України території. У контексті справи, що

розглядається, правовий зв'язок між державою і людиною, який передбачає взаємні права та обов'язки, підтверджується фактом набуття громадянства. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання гарантується статтею 33 Конституції України кожному, хто на законних підставах перебуває на території України.

Розпорядження відповідача про припинення виплати пенсії позивачу, в якому не наведені мотиви такого рішення, не відповідає вимогам обґрунтованості, добросовісності, запобігання дискримінації, пропорційності, права особи на участь у процесі прийняття рішення.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 3 травня 2018 року у справі № 805/402/18, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73869341>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 4 вересня 2018 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76945461>.

Про нарахування та виплати щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду розглянув зразкову справу № 240/4946/18 щодо нарахування та виплати щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства.

Суть спору полягала у тому, що особа звернулася з позовом до Управління праці та соціального захисту населення Овруцької районної державної адміністрації про визнання протиправною бездіяльності щодо ненарахування та невиплати щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства та зобов'язання провести із нарахування та виплату такої допомоги

21 січня 2019 року у справі було ухвалено зразкове рішення Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. Це зразкове рішення Велика Палата Верховного Суду постановою від 11 грудня 2019 року змінила в частині обчислення її розміру.

Правовий висновок Верховного Суду за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Правовідносини, які є предметом розгляду цієї адміністративної справи, врегульовано нормами Бюджетного кодексу України та статті 37 Закону України від 28 лютого 1991 року № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі – Закон № 796-XII), в яких по-різному регламентовано питання нарахування та виплати щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства.

Так, пунктом 26 розділу VI Бюджетного кодексу України встановлено, що норми і положення статей 20–23, 30, 31, 37, 39, 48, 50, 51, 52, 54 Закону № 796-XII

застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Водночас Кабінет Міністрів України не визначив порядку та розміру виплати компенсації, передбаченої статтею 37 Закону № 796-XII. У цій статті визначені особи, що мають право на компенсацію, розмір компенсації, суб'єкти владних повноважень, які цю компенсацію виплачують, та строки її виплати.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 17 липня 2018 року № 6-р/2018 підпункт 7 пункту 4 розділу I Закону України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України», яким виключено статтю 37 Закону № 796-XII, визнано неконституційним. Відповідно, з 17 липня 2018 року відновлено дію цієї статті. При цьому в згаданому Рішенні Конституційного Суду України не визначено порядку його виконання щодо застосування статті 37 Закону № 796-XII. Однак це не скасовує і не підмінє загальної обов'язковості його виконання.

Вирішуючи спір, суд першої інстанції з огляду на принцип верховенства права, визначений статтею 6 Кодексу адміністративного судочинства України, висновки Європейського суду з прав людини, загальні засади пріоритету законів над підзаконними нормативними актами та за відсутності постанови Кабінету Міністрів України про порядок та розмір виплати компенсації, передбаченої статтею 37 Закону № 796-XII, дійшов висновку про застосування до спірних правовідносин цієї статті (у редакції, чинній з 9 липня 2007 року), що визначає осіб, які мають право на компенсацію, розмір компенсації, суб'єктів владних повноважень, які цю компенсацію виплачують, та строки її виплати.

Велика Палата Верховного Суду вважає обґрунтованим висновок суду першої інстанції в частині задоволення позовних вимог про визнання протиправною бездіяльності відповідача щодо ненарахування щомісячної грошової допомоги, передбаченої статтею 37 Закону № 796-XII, та зобов'язання відповідача провести позивачу з 17 липня 2018 року її нарахування та виплату.

Водночас Велика Палата Верховного Суду змінила рішення колегії суддів Касаційного адміністративного суду в частині обчислення розміру щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства, встановленої статтею 37 Закону № 796-XII (за змістом цієї статті її розмір дорівнює 40 % від мінімальної заробітної плати, встановленої законом про Державний бюджет України на відповідний рік).

Так, 1 січня 2017 року набрав чинності Закон України від 6 грудня 2016 року № 1774-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (далі – Закон № 1774-VIII). За змістом пункту 3 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» зазначеного Закону (у редакції, чинній на час прийняття рішення судом першої інстанції) мінімальна заробітна плата після набрання чинності цим Законом не застосовується як розрахункова величина для визначення посадових окладів та заробітної плати працівників та інших виплат. До внесення змін до законів України щодо незастосування мінімальної заробітної плати як розрахункової величини вона застосовується в розмірі прожиткового

мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня календарного року, починаючи з 1 січня 2017 року.

Отже, за загальним правилом дії норм права у часі, у зв'язку з набранням чинності Законом № 1774-VIII, яким встановлено розрахункову величину для визначення посадових окладів, заробітної плати працівників та інших виплат і заборонено застосовувати мінімальну заробітну плату після набрання чинності цим Законом, положення статті 37 Закону № 796-XII щодо обчислення щомісячної грошової допомоги в процентному співвідношенні до мінімальної заробітної плати застосуванню не підлягають.

З огляду на це Велика Палата Верховного Суду постановила, що в абзаці третьому резолютивної частини рішення колегії суддів Касаційного адміністративного суду слова «мінімальної заробітної плати, встановленої законом про Державний бюджет України на відповідний рік» замінити словами та цифрами «прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня календарного року».

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 21 січня 2019 року у справі № 240/4946/18, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79349431>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 11 грудня 2019 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86877145>.

Про розмір пенсії військовослужбовців за вислугу років

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду розглянув зразкову справу № 240/5401/18 щодо встановлення розміру пенсії військовослужбовців за вислугу років.

Суть спору полягала у тому, що військовослужбовець у запасі пред'явив позовні вимоги до Головного управління Пенсійного фонду України в Житомирській області про визнання протиправними дій щодо зменшення основного розміру призначеної пенсії щодо сум грошового забезпечення військовослужбовців та зобов'язання здійснити перерахунок та виплату призначеної пенсії.

4 лютого 2019 року у справі було ухвалено зразкове рішення Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду щодо задоволення позову та визнання протиправними дії Головного управління Пенсійного фонду України щодо зменшення відсоткового значення розміру пенсії з 83 % до 70 % сум грошового забезпечення. Це зразкове рішення було залишене без змін постановою Великої Палати Верховного Суду від 16 жовтня 2019 року.

[Правовий висновок Верховного Суду за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи](#) полягає в такому.

Внесені Законом України від 8 липня 2011 року № 3668-VI «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» та Законом України від 27 березня 2014 року № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» зміни до статті 13 Закону № 2262-XII щодо розміру пенсії у відсотках стосуються порядку призначення пенсії за вислугу років

військовослужбовцям та особам, які мають право на пенсію за цим Законом у разі реалізації ними права на пенсійне забезпечення, а не перерахунку вже призначеної пенсії.

Процедури призначення та перерахунку пенсії є різними за змістом і механізмом їх проведення. Нормами, які визначають механізм здійснення перерахунку пенсії за вислугу років є норми статті 63 Закону № 2262-XII. При перерахунку пенсії змінною величиною є лише розмір грошового забезпечення. Відсоткове значення розміру основної пенсії, яке обчислювалося при її призначенні відповідно до наявної у позивача вислуги років, є незмінним.

За таких обставин у відповідача були відсутні підстави для зменшення відсоткового значення розміру основної пенсії при здійсненні її перерахунку, а тому позовні вимоги задоволені.

Суд вирішує даний спір в межах наявного правового регулювання, яке не містить положень щодо перегляду (зміни) при перерахунку пенсій її відсоткового значення від розміру грошового забезпечення.

Крім того, суд вважає недоречними посилання скаржника на збільшення внаслідок ухвалення рішення на користь позивача видатків на виплату такої категорії пенсій, оскільки вимога позивача ґрунтується на чітких законодавчих положеннях. Європейський суд з прав людини неодноразово наголошував на тому, що державні органи не можуть посилатись на відсутність коштів як на підставу невиконання зобов'язань (зокрема, рішення у справах «Бурдов проти Росії», «Сук проти України»).

Проте суд звертає увагу, що постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» по різному визначено складові грошового забезпечення для перерахунку пенсій військовослужбовців, які були призначені до 1 березня 2018 року, та пенсій, що будуть призначені після цієї дати.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 4 лютого 2019 року у справі № 240/5401/18, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79615886>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 16 жовтня 2019 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85174587>.

Про грошову компенсацію за невикористані дні додаткової відпустки учаснику бойових дій

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду розглянув зразкову справу № 620/4218/18 щодо виплати грошової компенсації за невикористані дні додаткової відпустки учаснику бойових дій.

Суть спору полягала у тому, що учасник бойових дій, звільнений з військової служби, заявив позовні вимоги до військової частини, зокрема, про визнання протиправною бездіяльності щодо ненарахування та невиплати грошової компенсації за невикористані

дні додаткової відпустки, а саме: невикористані календарні дні соціальної відпустки, передбаченої Законом України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – Закон № 3551-XII), виходячи з грошового забезпечення станом на день звільнення з військової служби.

16 травня 2019 року у справі було ухвалено зразкове рішення Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду щодо задоволення позову в повному обсязі та визнання протиправною бездіяльністю військової частини щодо ненарахування та невиплати особі грошової компенсації відпустки як учаснику бойових дій за період з 2015 року по 2018 рік виходячи з грошового забезпечення станом на день звільнення з військової служби. Це зразкове рішення було залишене без змін постановою Великої Палати Верховного Суду від 21 серпня 2019 року.

[Правовий висновок Верховного Суду за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.](#)

Системний аналіз змісту верховенства права, положень законодавства дає підстави Верховному Суду для висновку, що учасники бойових дій мають право отримати додаткову відпустку зі збереженням заробітної плати за певних умов.

У своєму рішенні Верховний Суд зазначає, що норми Закону № 3551-XII не обмежують та не припиняють право учасника бойових дій на отримання у рік звільнення виплати грошової компенсації за всі невикористані дні додаткової відпустки, право на яку набуто під час проходження військової служби в особливий період з моменту оголошення мобілізації.

Верховний Суд критично оцінює та не може сприйняти доводи відповідача, викладені у його відзиві на позовну заяву про те, що з урахуванням дії в Україні особливого періоду та призупинення відповідних прав військовослужбовців щодо додаткових відпусток позивач не набув відповідного права на отримання грошової компенсації за неотримані додаткові відпустки.

Норми Закону № 3551-XII не обмежують та не припиняють право учасника бойових дій на отримання у рік звільнення виплати грошової компенсації за всі невикористані дні додаткової відпустки. Право на таку відпустку має набуватися під час проходження військової служби в особливий період з моменту оголошення мобілізації.

В особливий період з моменту оголошення мобілізації припиняється надання військовослужбовцям інших видів відпусток, в тому числі додаткової соціальної відпустки. Однак Законом України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-XII) не передбачено припинення виплати компенсації за невикористані частини додаткової соціальної відпустки, право на яку позивач набув за період проходження ним військової служби.

Водночас припинення відпустки на час особливого періоду не означає припинення права на відпустку, яке може бути реалізовано в один із таких двох способів: 1) безпосереднє надання особі відпустки після закінчення особливого періоду, який може тривати невизначений термін; 2) грошова компенсація відпустки особі.

Отже, припинення надання військовослужбовцям додаткових відпусток (відповідно до пункту 19 статті 10-1 Закону № 2011-XII у періоди, передбачені пунктами 17 і 18 цієї статті) є тимчасовим обмеженням способу реалізації права на використання додаткової

відпустки безпосередньо. Між тим, обмеження щодо одного з двох способів реалізації такого права не впливає на суть цього права, яке гарантується пунктом 12 статті 12 Закону № 3551-XII, пунктом 8 статті 10-1 Закону № 2011-XII, статтею 16-2 Закону України від 5 листопада 1996 року № 504/96-ВР «Про відпустки».

Спеціальним законодавством прямо не врегульовано питання строків звернення до суду у зв'язку з порушенням відповідачем законодавства про оплату праці (виплату грошового забезпечення), однак за змістом пункту 3 розділу XXXI Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам, затвердженого наказом Міністра оборони України від 7 червня 2018 року № 260, грошова компенсація виплачується за всі невикористані дні щорічної основної відпустки, а також дні додаткової відпустки, в тому числі за минулі роки. Отже, право на отримання таких виплат не обмежується жодним строком.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 16 травня 2019 року у справі № 620/4218/18, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81798649>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 21 серпня 2019 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84153019>.

Про сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування фізичною особою – підприємцем, яка здійснює незалежну професійну діяльність

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду розглянув зразкову справу № 520/3939/19 щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування фізичною особою – підприємцем, яка здійснює незалежну професійну діяльність.

Суть спору полягала у тому, що фізична особа – підприємець заявила позовні вимоги до Головного управління ДФС у Харківській області, зокрема, щодо визнання протиправними та скасування вимоги про сплату боргу (недоїмки) з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, вважаючи, що особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність та одночасно є фізичними особами – підприємцями, не мають сплачувати єдиний внесок як фізичні особи – підприємці та як особи, що здійснюють незалежну професійну діяльність.

2 вересня 2019 року у справі було ухвалено зразкове рішення Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду щодо задоволення позовних вимог і визнання протиправною та скасування вимоги Головного управління ДФС про сплату боргу (недоїмки). Це зразкове рішення було залишене без змін постановою Великої Палати Верховного Суду від 4 грудня 2019 року.

Правовий висновок Верховного Суду за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Законодавець розмежовує платників єдиного внеску на фізичних осіб – підприємців та осіб, які провадять незалежну професійну діяльність. За наявного чинного правового регулювання взяття та перебування на обліку платника єдиного

внеску фізичної особи – підприємця з ознакою провадження незалежної професійної діяльності не передбачено.

Аналіз норм свідчить про те, що Закон № 2464-VI не визначає такого платника єдиного внеску, як фізична особа – підприємець з ознакою провадження незалежної професійної діяльності. Фізична особа – підприємець та особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, є різними платниками єдиного внеску.

Аналіз Порядку обліку платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24 листопада 2014 року № 1162, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 3 грудня 2014 року за № 1553/26330 (далі – Порядок № 1162), свідчить про те, що взяття контролюючим органом на облік платників єдиного внеску осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, здійснюється виключно за заявою такої особи за формою № 1-ЄСВ. Взяття на облік платників єдиного внеску осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, контролюючим органом за власною ініціативою шляхом встановлення «ознаки незалежної професійної діяльності» Порядок № 1162 не передбачає.

Дослідивши форму витягу з Реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування (додаток 8 до Положення про реєстр застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, затвердженого постановою Правління Пенсійного фонду України від 18 червня 2014 року № 10-1, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 8 липня 2014 року за № 785/25562 (далі – Положення № 10-1), пункт 6 розділу V), Суд зазначає, що до відомостей, які містить цей витяг, віднесено й відомості щодо статусу застрахованої особи, серед типів якого нормотворець визначає фізичну особу – підприємця і самозайняту особу, під якою мається на увазі особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, що обумовлює висновок про те, що такого статусу застрахованої особи, як фізична особа – підприємець з ознакою провадження незалежної професійної діяльності, Положення № 10-1 не визначає.

Системний аналіз норм Закону № 2464-VI та Положення № 10-1 дає підстави для висновку про відсутність повноважень у контролюючого органу за власною ініціативою без наявності звітності платника єдиного внеску (особи, яка провадить незалежну професійну діяльність / фізичної особи – підприємця), в якій містяться відомості про суми нарахованого доходу та єдиного внеску фізичних осіб – підприємців, осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, вносити зміни (подавати інформацію до Пенсійного фонду України щодо змін) до облікової картки платника єдиного внеску шляхом встановлення «ознаки незалежної професійної діяльності» та відповідно нараховувати єдиний внесок у розмірі мінімального страхового внеску на місяць, визначеного Законом як граничний мінімальний внесок для осіб, які провадять незалежну професійну діяльність.

Враховуючи те, що позивач не перебуває на обліку платника єдиного внеску як особа, яка здійснює незалежну професійну діяльність, та відповідно не подає звітність як такий платник, Суд доходить висновку про безпідставне встановлення відповідачем позивачу як платнику єдиного внеску фізичній особі – підприємцю ознаки незалежної професійної діяльності та нарахування на цій підставі єдиного внеску.

Приписи пункту 16 Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 14 квітня 2015 року № 435, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 23 квітня 2015 року за № 460/26905, зі змінами від 15 травня 2018 року (далі – Порядок № 435), про обов'язок формування та подання звіту фізичною особою – підприємцем, яка має ознаку незалежної професійної діяльності, не відповідають положенням пунктів 4 та 5 частини першої статті 4 Закону № 2464-VI. Особи, визначені цими пунктами, є окремими платниками єдиного внеску з певними особливостями їх обліку, різною базою нарахування єдиного внеску та порядком його сплати, а тому поєднання нормотворцем двох різних статусів платників єдиного внеску на рівні підзаконного нормативно-правового акта призводить до невідповідності норм Порядку № 435 положенням Закону № 2464-VI.

За практикою Європейського суду з прав людини, яка сформувалася з питань імперативності правил про прийняття рішення на користь платників податків, у разі існування неоднозначності у тлумаченні прав та/чи обов'язків платника податків слід віддавати перевагу найбільш сприятливому тлумаченню національного законодавства та приймати рішення на користь платника податків (справа «Серков проти України», заява № 39766/05, § 43).

Велика Палата Верховного Суду вважає правильним висновок суду першої інстанції про те, що хоча процедура щодо обліку платників єдиного внеску й була встановлена підзаконним нормативно-правовим актом, однак у частині визначення видів платників єдиного соціального внеску вона суперечить Закону № 2464-VI. Тому немає підстав вважати, що дії органу, який використовував таку процедуру, узгоджуються з принципом належного врядування, оскільки надано перевагу приписам нормативно-правового акта, нижчого за ієрархією від указанного Закону.

Таким чином, за наявного існуючого правового регулювання взяття та перебування на обліку платника єдиного внеску фізичної особи – підприємця з ознакою провадження незалежної професійної діяльності не передбачено.

Взяття контролюючим органом на облік особи як платника єдиного внеску – фізичної особи – підприємця (пункт 4 частини першої статті 4 Закону № 2464-VI) та внесення відомостей до реєстру застрахованих осіб унеможлиблює нарахування єдиного внеску за іншим типом платника без прийняття відповідних рішень і внесення змін щодо попереднього обліку особи у спосіб, визначений Законом і підзаконними нормативно-правовими актами.

Підзаконний нормативно-правовий акт спеціальної облікової політики в частині визначення такої категорії платників єдиного внеску, як фізична особа – підприємець з ознакою здійснення незалежної професійної діяльності, не відповідає статті 4 Закону № 2464-VI.

Зміна контролюючим органом обліку особи платника єдиного внеску в спосіб, не встановлений Законом або встановлений підзаконним нормативно-правовим актом, який не відповідає Закону в цій частині, та нарахування на підставі таких дій єдиного внеску суперечить принципам законності та належного врядування.

Аналіз поданих на розгляд Суду типових справ вказує на наявність інших ознак та особливостей, які впливають на елементи бази нарахування єдиного внеску (наявність інвалідності платника внеску, перебування у трудових правовідносинах, отримання пенсії за віком тощо), вирішення цих справ з особливостями перебуває за межами зразкової справи.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 2 вересня 2019 року у справі № 520/3939/19, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84077152>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 4 грудня 2019 року можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401183>.

Про розмір доплат, передбачених законодавством для учасників бойових дій

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду розглянув зразкову справу № 300/1695/19 щодо визначення розміру доплат, передбачених законодавством для учасників бойових дій.

Суть спору полягала у тому, що особа звенулася з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України про визнання протиправними дій щодо зменшення з 5 січня 2018 року розміру доплат, передбачених законодавством для учасників бойових дій, та зобов'язання здійснити перерахунок пенсії зі стовідсотковим врахуванням та виплатою доплат, яке набрало законної сили 16 січня 2020 року.

9 грудня 2019 року у справі було ухвалено зразкове рішення Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду щодо відмови в задоволенні позову.

Правовий висновок Верховного Суду за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Згідно з нормами чинного станом на час виникнення спірних правовідносин законодавства при здійсненні перерахунку пенсії на підставі частини четвертої статті 63 Закону № 2262-XII у зв'язку з прийняттям постанов Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» (далі – Постанова № 103) та від 30 серпня 2017 року № 704 «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб» ураховуються такі види грошового забезпечення, як посадовий оклад, оклад за військовим (спеціальним) званням та відсоткова надбавка за вислугу років на момент виникнення права на перерахунок пенсії за відповідною або аналогічною посадою та військовим (спеціальним) званням.

Інші складові та додаткові види грошового забезпечення не використовуються пенсійним органом при проведенні перерахунку пенсії згідно із згаданими законодавчими приписами.

Верховний Суд акцентує увагу на відмінному правовому смислі підвищених пенсій, які: а) встановлені законодавством; б) визначені законом. Перша група – встановлені законодавством – відповідно до змісту пункту 2 Постанови № 103, ураховувалася при поетапному підвищенні пенсій (з 1 січня 2018 року – 50 відсотків; з 1 січня 2019 року по

31 грудня 2019 року – 75 відсотків; з 1 січня 2020 року – 100 відсотків суми підвищення пенсії, визначеного станом на 1 березня 2018 року). Натомість на другу групу – визначені законом – не розповсюджувався регулюючий вплив пункту 2 Постанови № 103. Відтак їх розмір (підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, що визначені законом) не зазнавав змін.

Провівши системний аналіз норм законодавства, яке врегульовує спірні правовідносини, з урахуванням їх юридичних зв'язків, Верховний Суд дійшов висновку про те, що правова регламентація, згідно з якою позивачу проведено перерахунок пенсії та здійснюється її виплата, не поширюється на доплату і підвищення до пенсії, передбачені Законом № 3551-XII та Законом України від 16 березня 2004 року № 1603-IV «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни» (25 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, та цільову грошову допомогу в розмірі 40 гривень), які виплачуються у складі пенсії відповідним пенсійним органом, у цьому випадку – відповідачем, оскільки такі є додатковою соціальною гарантією, зокрема, для військовослужбовців і нерозривно пов'язані з їх спеціальним правовим статусом, впливають з особливих умов проходження ними служби, а тому, як наслідок, не можуть бути зменшені урядом і повинні виплачуватися незалежно і самостійно в повному обсязі відповідно до встановлених цими актами законодавства розмірах, не мають братися до уваги при перерахунку пенсійної виплати, проведеному на підставі Постанови № 103.

Детальніше з текстом рішення, ухваленого Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 9 грудня 2019 року у справі № 300/1695/19, можна ознайомитися у ЄДРСР за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86360472>.

4. ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДМОВИ У ВІДКРИТТІ ПРОВАДЖЕННЯ У ЗРАЗКОВІЙ СПРАВІ

За загальним правилом суд відмовляє у відкритті провадження, якщо адміністративна справа не відповідає ознакам зразкової: 1) відповідачами є різні суб'єкти владних повноважень; 2) неоднакові підстави спору; 3) відмінне нормативне регулювання; 4) різні позовні вимоги.

Наймасовіша категорія справ, які не можна кваліфікувати як зразкові, пов'язана зі спорами щодо направлення судом першої інстанції справи, подібної до тих, у яких вже є сформовані позиції Верховного Суду та попередніх судів касаційної інстанції. Наприклад, ухвали від: 2 квітня 2018 року у справі № 826/20408/16; 29 березня 2018 року у справі № 806/855/18; 2 травня 2018 року у справі № 818/1076/18; 4 травня 2018 року у справі № 802/544/18-а; 8 травня 2018 року у справі № 820/1148/18; 15 травня 2018 року у справі № 810/1431/18; 21 травня 2018 року у справі № 816/1159/18; 11 червня 2018 року у справах № 812/965/18, 820/2589/18, 825/1922/18; 13 червня 2018 року у справі № 812/1094/18; 6 липня 2018 року у справі № 363/591/18; 31 серпня 2018 року у справі № 823/2417/18; 3 вересня 2018 року у справі № 810/1750/18; 2 листопада 2018 року у справі № 0640/4409/18; 28 листопада 2018 року у справі № 2340/2681/18; 13 березня 2019 року у справі № 240/6263/18; 18 вересня 2019 року у справі № 460/2044/19; 5 грудня 2019 року у справі № 140/3154/19 та інші.

Кількісний критерій для відмови у відкритті провадження за зразковою справою становить другу за чисельністю категорію. Йдеться про невелику кількість типових справ (3–12) у подібних правовідносинах, що не створює доцільність їх розгляду Верховним Судом як зразкових. Зокрема, ухвали від: 29 січня 2018 року у справі № 825/4/18 (щодо 4 справ); 26 лютого 2018 року у справі № 820/617/18 (щодо 3 справ); 19 квітня 2018 року у справі № 816/103/18 (щодо 4 нерозглянутих справ, інші були розглянуті); 11 червня 2018 року у справі № 822/1335/18 (щодо 1 нерозглянутої справи, інші вже розглянуті); 19 червня 2018 року у справі № 815/2529/18 (щодо 12 справ); 24 жовтня 2018 року у справі № 0640/4481/18 (щодо 6 справ); 5 серпня 2019 року у справі № 120/4140/18-а (щодо 8 справ).

Водночас дотримання виключно кількісного критерію не достатньо для розгляду адміністративної справи по суті як зразкової. Правовій оцінці підлягає, насамперед, критерій типовості. справа не має ознак типової за умов: спору щодо правильності застосування норми матеріального права немає; у випадку постановлення судом рішення по суті позовних вимог буде вирішено спір між позивачем і відповідачем у конкретній справі.

Наприклад, в ухвалі від 22 серпня 2018 року у справі № 826/3783/18 суд постановив, що винесення рішення по суті позовних вимог про визнання нормативного акта (постанови Уряду) вирішить спір у конкретній справі та вичерпає спірність постанови.

До розгляду не приймаються справи, у яких предмет спору є суто індивідуальним і не може вважатися типовим. У конкретних випадках різність обставин залежить від

обставин справи (зарахування пенсіонеру пільгового стажу, виплата винагород за участь в АТО тощо).

Так, в ухвалі від 20 вересня 2018 року встановлено:

«Питання виплати винагороди за безпосередню участь в АТО вирішуються судом окремо у кожному конкретному випадку виходячи з наявності підстав (умов), передбачених законодавством.

Подібність (єдність) предмету позову та ідентичність учасників спору, за умови наявності інших істотних обставин, які підлягають встановленню в ході судового розгляду справи, не свідчать про типовість таких справ та, відповідно, можливість їх однакового вирішення.

Верховний Суд не бачить підстав відступати від вищезазначеної правової позиції, а тому приходить до висновку, що у відкритті провадження <...> про розгляд адміністративної справи № 812/1786/18 як зразкової слід відмовити».

Додаткові підстави для винесення ухвали про відмову у відкритті провадження у зразковій справі переважно є формальними. Разом з тим окремі підстави потребують від суду аналізу матеріалів за змістом:

☒ направлення до Верховного Суду справи з метою вирішення ним спору щодо юрисдикції, у якій він має розглядатись, а не по суті;

☒ судом не встановлено фактичних обставин у справі, що мають визначальне значення для розгляду справи;

☒ наявність різних істотних обставин, які підлягають встановленню під час судового розгляду справи та не свідчать про типовість справ і, відповідно, можливість їх однакового вирішення;

☒ не наведено підстав необхідності розгляду зазначеної справи як зразкової;

☒ направлення справи до Верховного Суду не судом або суддею-доповідачем на підставі ухвали, а не подання, як це визначено процесуальним законом;

☒ підписання подання про розгляд справи як зразкової одноособово суддею-доповідачем у справі, коли розгляд здійснюється в складі колегії, або підписання подання головою суду замість судді-доповідача;

☒ направлення до Верховного Суду справи, провадження у якій зупинено суддею-доповідачем, що унеможливорює здійснення подальших процесуальних дій суддями Верховного Суду (наприклад, до прийняття рішення Конституційним Судом України);

☒ недоцільність відкриття провадження у зразковій справі до прийняття Конституційним Судом України рішення, що матиме значення для вирішення справи;

☒ відмова у відкритті провадження внаслідок того, що Верховний Суд вже відкрив провадження у зразковій справі у подібних правовідносинах;

☒ відмова у відкритті провадження через те, що Верховний Суд вже прийняв рішення у зразковій справі у подібних правовідносинах;

☒ до подання додаються окремі документи (або їх копії), а не усі матеріали справи, що обумовлює невідповідність такого подання вимогам Кодексу адміністративного судочинства України;

☒ невиконання судом першої інстанції вимог ухвали Верховного Суду про витребування матеріалів справ.

Зокрема, в ухвалі від 23 січня 2020 року у справі № 200/13720/19-а касаційний суд дійшов висновку, що обставини адміністративної справи не містять ознак та критеріїв для визнання і розгляду її як зразкової. Інших належних і обґрунтованих міркувань, які б свідчили про необхідність розв'язання теперішніх або нових повторюваних та «хронічних» структурних юридичних проблем, що являють собою підґрунтя порушень прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб з боку суб'єктів владних повноважень у сфері публічно-правових відносин, а відтак зумовлювали б доцільність розгляду цієї справи Верховним Судом як зразкової, подання не містить.

Досить часто в основу прийняття рішення про відмову у відкритті провадження покладається кілька визначених процесуальним законодавством підстав, які унеможливають віднесення адміністративної справи до зразкової (наприклад, ухвали від 26 лютого 2018 року у справі № 820/617/18; 28 листопада 2018 року у справі № 2340/2681/18).

У разі відмови у відкритті провадження Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду оцінює виключне значення постановлення зразкового рішення для встановлення єдності правозастосовної практики, оскільки висновки, викладені в ньому, є обов'язковими для судів першої та апеляційної інстанцій. Цей інститут має підвищити ефективність правосуддя шляхом розвантаження судів та спрощення процедури розгляду справ. Ефективним засобом є той, що призводить до потрібних результатів і наслідків, дає найбільший ефект. Такий спосіб захисту має узгоджуватися з обставинами справи та забезпечувати поновлення порушеного права.

З більш детальною інформацією щодо підстав для відмови у відкритті провадження за зразковими справами можна ознайомитися нижче.

Підстава	Дата прийняття	№справи, №провадження
Загальні підходи до розуміння інституту зразкової справи		
Відсутність статусу типової чи зразкової справи	19.02.2018	826/2396/15, Пз/9901/9/18
	12.04.2019	120/311/19-а, Пз/9901/7/19
	25.04.2019	540/406/19, Пз/9901/9/19
	29.05.2019	120/4101/18-а, Пз/9901/8/19
	25.07.2019	824/787/19-а, Пз/9901/14/19
	03.02.2020	560/4060/19, Пз/9901/1/20
	03.02.2020	620/3800/19, Пз/9901/2/20
Неефективний засіб (спосіб) захисту	12.03.2018	826/18020/14, Пз/9901/25/18
Суперечність подання меті та призначенню інституту зразкової справи	16.02.2018	825/171/18, Пз/9901/4/18
	05.03.2018	813/4862/17, Пз/9901/6/18
Неузгодженість з нормами процесуального права та порушення предметної юрисдикції	13.02.2018	810/2766/17, Пз/9901/14/18
Значна кількість справ за умови стійкого (сталого) та однакового підходу до розв'язання спорів	02.04.2018	826/20408/16, Пз/9901/17/18
	15.05.2018	810/1431/18, Пз/9901/35/18
	11.06.2018	812/965/18, Пз/9901/42/18
	02.11.2018	0640/4409/18, Пз/9901/54/18
	28.11.2018	2340/2681/18, Пз/9901/57/18
Незначна кількість справ	29.01.2018	825/4/18, Пз/9901/5/18
	19.04.2018	816/103/18, Пз/9901/31/18
	11.06.2018	822/1335/18, Пз/9901/40/18
	19.06.2018	815/2529/18, Пз/9901/44/18
	31.08.2018	823/2417/18, Пз/9901/49/18

Підстава	Дата прийняття	№справи, №провадження
	24.10.2018	0640/4481/18, Пз/9901/53/18
	09.04.2019	340/488/19, Пз/9901/5/19
	17.04.2019	824/210/19-а, Пз/9901/6/19
	05.08.2019	120/4140/18-а, Пз/9901/15/19
Порушення процесуальних норм		
Відсутність необхідності розгляду справи як зразкової	26.02.2018	820/617/18, Пз/9901/19/18
	13.03.2019	240/6263/18, Пз/9901/1/19
	18.09.2019	460/2044/19, Пз/9901/18/19
	05.12.2019	140/3154/19, Пз/9901/21/19
Неналежний склад суду, який розглядає одну чи більше типових справ	05.01.2018	826/3043/15, Пз/9901/1/17
	07.03.2018	826/2568/15, Пз/9901/24/18
	02.04.2018	826/2568/15, Пз/9901/29/18
Відсутність компетенції у (в.о.) голови суду	09.02.2018	815/6392/17, Пз/9901/10/18
Не надано матеріали справи	01.03.2019	620/4218/18, Пз/9901/3/19
Відсутність подання про розгляд справи як зразкової	14.02.2018	816/74/18, Пз/9901/13/18
	15.02.2018	816/2366/17, Пз/9901/12/18
	29.07.2019	816/1861/17, Пз/9901/16/19
Зупинення провадження	12.02.2018	826/18020/14, Пз/9901/2/17
Особливості предмету розгляду справ (відсутність подібності)		
При оскарженні нормативно-правового акта	22.08.2018	826/3783/18, Пз/9901/47/18
При виплаті винагороди за безпосередню участь в АТО	13.04.2018	812/2070/17, Пз/9901/27/18
	21.06.2018	812/693/18, Пз/9901/38/18
	20.09.2018	812/1786/18, Пз/9901/51/18
	23.01.2020	200/13720/19-а, Пз/9901/3/20
При нарахуванні суддівської винагороди	29.03.2018	806/855/18, Пз/9901/28/18
	04.05.2018	802/544/18-а, Пз/9901/30/18
При встановленні статусу інваліда війни особам, які у складі формувань Цивільної оборони направлялися для ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС	08.05.2018	820/1148/18, Пз/9901/33/18
	21.05.2018	816/1159/18, Пз/9901/37/18
	11.06.2018	820/2589/18, Пз/9901/39/18
	11.06.2018	825/1922/18, Пз/9901/41/18
	13.06.2018	812/1094/18, Пз/9901/43/18
При перерахунку та виплаті пенсії колишнім працівникам міліції	06.07.2018	363/591/18, Пз/9901/36/18
	02.05.2018	818/1076/18, Пз/9901/32/18
При сплаті боргу з єдиного соціального внеску	16.07.2018	811/1469/18, Пз/9901/45/18
При сплаті боргу з єдиного соціального внеску	27.08.2018	812/1410/18, Пз/9901/46/18
При оскарженні вимог органу державного фінансового контролю	03.09.2018	810/1750/18, Пз/9901/48/18
При притягненні до відповідальності за правопорушення у галузі цивільної авіації	19.02.2018	826/2396/15, Пз/9901/9/18

Зразкові справи (аналітичний огляд). — Київ, 2020. — Вип. 2. — 30 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua